

Motion till riksdagen

1986/87:Jo812

Bengt Silfverstrand m. fl. (s)

Åtgärder mot havsföroreningar

Övergödning av sjöar, vattendrag och havsområden utgör ett av våra allvarligaste miljöproblem. Utlakningen av växtnäring till grundvatten, ytvatten och kustvatten har ökat kraftigt och förorsakat svåra skador på vattenmiljön. Medan åtgärder börjat sättas in mot övergödningen av vissa sjöar och vattendrag, t ex. Ringsjön i Skåne, har samhällets insatser för att stoppa när-saltsutsläppen (kväve och fosfor) till våra kustvatten hittills varit mycket begränsade. Beslutet att förklara Laholmsbukten som särskilt föroreningskänsligt område var välmotiverat, men att minska kvävebelastningen med endast 25 %, som varit på tal i området, synes, som flera experter framhållit, vara klart otillräckligt.

Östersjökommissionen har i en rapport slagit fast att uppemot 100 000 kvadratkilometer i Östersjön är direkt drabbade av svavelväteförgiftning. I Östersjön är för närvarande allt vatten under 100-150 meter syrefritt och praktiskt taget dött. I de förgiftade områdena är redan allt högre liv utslaget. Också på västkusten har allt större områden drabbats av syrebrist under 1980-talet. Det som i början av decenniet såg ut att vara ett regionalt problem för Laholmsbukten sprider sig nu till andra delar av Kattegatt, där allt större syrefria områden upptäckts. Kraftiga algblomningar och bottendöd präglar också Skälderviken.

Den tilltagande algblomningen som följer av den ökande kvävebelastningen på allt större havsområden förorsakar syrebrist, vilken i sin tur medför hot mot havskräfta och yngelområden för sill och plattfisk. Ökad vattenblomning medför också att blåstång och djupare levande rödalger försvinner. Vidare orsakas syrebrist på bottnar där känsliga bottendjur lever. Detta påverkar fiskbestånden samt hämmar torsken och rödspättans reproduktion. Den tilltagande syrebristen i Östersjön, Kattegatt, Skälderviken m. fl. havsområden har starkt försämrat situationen för fisket. I Danmark har gångtiderna till fångstplatserna ökat från 1/2 till 2 1/2 timme.

Flera faktorer bidrar till att havet om ingenting drastiskt görs går en långsam död till mötes. Industriutsläpp, utsläpp från reningsverk, dumpning av oljeavfall och radioaktivt avfall (i Nordsjön) samt jordbrukets närsaltsutsläpp är allvarliga föroreningskällor. Undersökningar visar att jordbruksmark ofta svarar för 80 % av kvävebelastningen till havet medan motsvarande bidrag från fosfor är ca 50 %.

Kvävet från vattendragen har ökat tre och en halv till fem och en halv gång jämfört med läget för 80 år sedan. Av det kväve som tillförs Laholmsbukten från vattendragen i Halland kommer mer än 60 % från jordbruket. Enligt en undersökning utförd av hälsovårdsbyråerna i Landskrona och Svalöv till-

för Saxån Lundåkrabukten 800–1 000 ton kväve och 11–40 ton fosfor varje år. Drygt 90 % av kvävet och mer än hälften av fosforn går att spåra direkt till jordbruket.

Skälderviken utgör ett belysande och intressant exempel. Ringsjön i Skåne har förklarats som särskilt föroreningskänsligt område och omfattas numera av miljöskyddslagens aktsamhetsbestämmelser. Värt att notera är då att de utlaknings- och ytavrinningsmängder, som föranlett dessa åtgärder i Ringsjöområdet, endast utgör en tiondel av Rönneåns totala transport ut till Skälderviken. Av dessa ca 3 000 ton härrör cirka hälften från Ängelholms kommun ensam. Sålunda är Ängelholms kommuns belastning på Rönneån och därmed Skälderviken ca 4–5 gånger större än hela Ringsjöbygden. Totalt bidrar de tre vattendragen Rönne å, Vege å och Görslövsån med ca 6 500 ton kväve till Skälderviken. Den sammanlagda belastningen på Skälderviken anses emellertid vara större, sannolikt 8 000–9 000 ton/år enbart från land. Dessa förhållanden torde utgöra ett tillräckligt underlag för att också Skälderviken skall förklaras som särskilt föroreningskänsligt område och omfattas av samma skyddsbestämmelser beträffande gödslingsåtgärder som gäller för Ringsjöområdet.

I Danmark har den alltmer akuta övergödningssituationen i havsmiljön uppkallat regeringen till kraftfulla åtgärder. Av 290 000 ton kväve till havet svarar jordbruket för 260 000 ton. Regeringsprogrammet för att förbättra havsmiljön innebär bl. a. att kväveutsläppen skall halveras under en treårsperiod. Vidare skall alla olagliga utsläpp från lantbruk och industri upphöra före maj 1987. Reningsverken byggs ut med kemisk och biologisk rening senast 1990.

Det är nu hög tid att också i Sverige föregå med gott exempel i strävandena att återställa en allt sjukare havsmiljö. Vi föreslår att ett åtgärdsprogram till förmån för en friskare havsmiljö snarast presenteras för riksdagen. Programmet bör omfatta följande åtgärder:

1. Kraftig – minst 50-procentig – begränsning av kväveläckaget från jordbruket genom stränga restriktioner för kvävegödsling.
2. Åtgärder mot allt trädesbruk som bevisligen medför ökat kväveläckage till havsområdena.
3. Hela södra Kattegatt och Skälderviken förklaras som föroreningskänsliga områden och omfattas av miljöskyddslagens aktsamhetsbestämmelser inefattande bl. a. särskilda restriktioner för alla skadliga utsläpp.
4. Minskning av kväveutsläppen från kommuner och industrier genom så långtgående kvävereduktion som möjligt vid reningsverken. Tekniskt torde det vara möjligt att åstadkomma en reduktion med 70–80 %.
5. Minskning av de luftspridda kväveföroreningarna från bl. a. biltrafiken.
6. Ökade resurser för den marina forskningen samt identifikation och kartläggning av miljögifter.
7. Förbättrad miljöövervakning av våra havsområden, innebärande bl. a. en ökning av antalet provtagningsstationer.
8. Sverige tar ytterligare snabba initiativ i internationella fora till förmån för samlade aktioner för att rädda havsmiljön.

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen begär att regeringen förklarar hela södra Kattegatt och Skälderviken som särskilt föroreningskänsliga områden,
2. att riksdagen i övrigt som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av åtgärder för att stoppa föroreningarna till havsmiljön.

Stockholm den 27 januari 1987

Bengt Silfverstrand (s)

Maja Bäckström (s)

Hans Pettersson (s)

i Helsingborg

Birthe Sörestedt (s)

Bo Nilsson (s)